

Криштоф Н.С.,

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри економічної політики НАДУ

Економічна політика розвитку підприємництва в умовах геоекономічних перетворень

У статті обґрунтовуються особливості здійснення економічної політики розвитку підприємництва в умовах геоекономічних перетворень.

Ключові слова: державне управління, підходи, пріоритети, розвиток, економічна політика, підприємництво.

Криштоф Н.С. Экономическая политика развития предпринимательства в условиях геоэкономических преобразований

В статье обосновываются особенности осуществления экономической политики развития предпринимательства в условиях геоэкономических преобразований.

Ключевые слова: государственное управление, подходы, приоритеты, развитие, экономическая политика, предпринимательство.

Kryshtof N.S. Economic policy of development of business in the conditions of geoeconomic transformations

In the article grounded the features of public administration in the context of national socio-economic realities.

Key words: public administration, approaches, priorities, development, economic policy, business.

Постановка проблеми. Глобалізація економічних процесів, посилення кризових явищ як в економіці, так і в політиці потребують докорінного вдосконалення всієї системи державного управління в Україні. Головним принципом державної політики є забезпечення конкурентоспроможності країни у світовій економіці з допомогою механізмів підтримки підприємництва, для чого необхідно переглянути й удосконалити законодавчі та фінансово-економічні механізми, розробити інноваційні та інвестиційні стимули.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем ефективності державної політики щодо розвитку підприємництва зробили науковці З.С.Варналій, В.Є.Воротін, В.М.Геєць, Я.А.Жаліло. Значний внесок у теоретичну розробку концептуальних засад та механізмів державного управління зроблено такими науковцями, як О.І.Кілієвич, Н.А.Малиш, І.В.Розпутенко, В.В.Юрчишин.

Державне регулювання підприємництва є одним із напрямів державної політики, спрямованим на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, створення адміністративних відносин між органами державної влади і суб'єктами підприємництва. З погляду Я.А.Жаліла, головною функцією державної стратегії є впровадження схеми суспільної поведінки, яка сприятиме пошуку компромісу між інтересами економічних суб'єктів і пріоритетами економічної стратегії держави. Забезпечення сталої соціальної та макроекономічної динаміки потребує формування нової парадигми економічної політики, орієнтованої на всебічне стимулювання соціально-економічного розвитку на підґрунті оптимізації співвідношення відтворювальних стратегій розвитку різних рівнів. Тому необхідно зосередити увагу на подоланні слабкої дієздатності наявних у розпорядженні держави інструментів економічної політики та методології їх застосування [6, с. 30].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Головний принцип державної політики щодо розвитку підприємництва – формування позитивного

іміджу українського підприємництва та створення сприятливого інвестиційного клімату як для українського, так і для зарубіжного інвестора.

Система державної політики передбачає ефективні заходи, насамперед спрямовані на поживлення внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту. Пріоритет надається напрямам, за якими необхідно досягти позитивного ефекту розкриття потенціалу внутрішнього ринку для економічного зростання. Покращення підприємницького середовища полягає у створенні сприятливої системи державного управління і належного дотримання підприємцями, органами державної влади та місцевого самоврядування вимог законодавства.

Попри значну увагу науковців до окресленої тематики низка невирішених питань щодо здійснення державного управління в сучасних умовах, впливу соціальних та економічних чинників на державно-управлінські процеси потребує системних наукових досліджень та обґрунтувань. Отже, *метою статті* є обґрунтування особливостей здійснення державної політики щодо розвитку підприємництва в контексті гео економічних змін.

Виклад основного матеріалу. Підприємництво визнається одним із головних чинників політичної та соціальної стабільності суспільства. Тому ефективне функціонування суб'єктів підприємництва є передумовою економічного добробуту громадян країни, а відтак, і національної безпеки. Важливе значення малого підприємництва для політичної та соціальної стабільності держави зумовлюється тим, що воно виконує насамперед соціальні функції, а саме: створення нових робочих місць, зниження рівня безробіття, подолання бідності. Формування середнього класу – одне з головних завдань соціально орієнтованого ринкового суспільства, від вирішення якого великою мірою залежить покращання економічної ситуації в державі.

Мале підприємництво – це самостійна (за рахунок власних коштів) систематична інноваційна діяльність громадян-підприємців та малих підприємств на власний ризик з метою отримання підприємницького доходу (надприбутку) [2, с. 36].

Мале підприємництво – це багатогранне соціально-економічне явище, де кожен з безпосередніх учасників, підприємець або підприємництво має можливість знайти своє місце, а зовнішні учасники процесу можуть отримати позитивні результати: держава – збільшення ВВП та кількості робочих місць у реальній економіці та зменшення соціальної напруженості, місцева влада – податки і голоси на виборах; економічні партнери – гнучких та динамічних партнерів з низькими накладними видатками [12, с. 8].

Реальна державна політика підтримки розвитку малого та середнього підприємництва в Україні почалася з прийняттям Закону України “Про підприємництво” від 7 лютого 1991 р., а розвиток підприємництва в Україні починається із введенням у дію Закону України “Про підприємництво” від 1 березня 1991 р. Законодавче забезпечення підприємницької діяльності здійснюється в Україні на підставі прийнятого Верховною Радою України Закону України “Про підприємництво”, де зазначено, що підприємництво – самостійна, ініціативна на власний ризик діяльність із виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг і зайняття торгівлею задля отримання прибутку [8, с. 191–201].

Закон України “Про підприємництво” відмінив обмеження щодо здійснення підприємницької діяльності та визначив загальні правові, економічні та соціальні засади й умови здійснення підприємницької діяльності, а також визначив правові основи державного регулювання та підтримки підприємництва, урегулював відносини між підприємництвом і державою.

Підприємець – це суб’єкт, який поєднує в собі комерційні та організаторські здібності для пошуку і розвитку нових видів виробництва, а також нових благ, якостей та сфер застосування капіталу. А звідси і підприємництво – тип господарської поведінки підприємців з організації розробок виробництва і реалізації благ з метою отримання прибутку і соціального ефекту [3].

У ринкових умовах господарювання підприємництво є фактором та джерелом економічного розвитку і матеріального забезпечення добробуту населення країни. Сучасний стан підприємництва свідчить про наявність у його діяльності суттєвих проблем, а саме неефективне регулювання підприємницької діяльності з боку держави. Регулювання розвитку підприємництва в сучасних умовах має бути одним із пріоритетів державної економічної політики в Україні. Забезпечення стабільного розвитку підприємництва потребує переосмислення регулюючої ролі держави щодо діяльності суб’єктів підприємницької діяльності, пошуку нових механізмів регулювання та формування в країні інвестиційного привабливого клімату.

За науковими дослідженнями З.С.Варналія, підприємництво в Україні є важливим чинником успішного розвитку ринкових відносин. Економічна наука визначає ринок як сукупність економічних відносин між людьми у сфері обміну, посередництвом яких здійснюється реалізація результатів людської діяльності, а отже, як сферу підприємницької діяльності. Рух здорової економічної системи, зорієнтованої на критерії ефективності та здатності до саморегулювання, відбувався на основі ринкових відносин. Ринок виконує роль механізму, через який досягається рівновага попиту і пропозиції.

Сутність ринку розкривається через функції, які він виконує. Головні з них такі: регулююча, контролююча, розподільча, стимулююча, інтегруюча [2].

Головним інструментом створення моделі ринку є послідовна діяльність держави щодо створення необхідних інститутів ринкової економіки, яка включає такі основні елементи: ринковий механізм; методи державного регулювання; рівень та ступінь громадської свідомості; дієвий механізм соціального захисту населення. Ринок покупців виступає як стимул для відтворення ділових відносин і примушує підприємців шукати джерела своїх прибутків у сфері виробництва, а не купівлі-продажу.

Науковці В.М.Колот, О.В.Щербина у своїх дослідженнях пояснюють, що часто поняття “підприємництво” та “бізнес” прирівнюють. Ідеться про ототожнення категорій “підприємництво” і “бізнес”. Проте хоча ці категорії й дуже тісно пов’язані між собою, вони не є синонімами і різняться своєю сутністю. До головних відмінних ознак належать: значно більший ступінь свободи та самостійності у виборі діяльності, прийнятті рішень та відповідальності за ці рішення, інноваційний характер підприємницької діяльності та досягненні комерційного успіху [10, с. 14–15]. М.І.Долішній, М.А.Козоріз до основних рис підприємців відносять: наявність власного інтересу і бажання його реалізувати у виробничо-господарській діяльності, ініціативність, вміння працювати, сміливість і готовність іти на виправданий ризик задля досягнення успіху в наміченій справі [15].

К.Р.Макконнелл, С.Л.Брю у своїй праці “Економікс: принципи, проблеми і політика” дослідили, що успіх підприємницької діяльності залежить від ділових якостей підприємців. Сучасна економічна думка характеризує підприємницький хист, або підприємливість, як економічний ресурс, з чотирма функціями підприємця:

- поєднання ресурсів землі, капіталу і праці в єдиний процес виробництва товарів і послуг;
- самостійне ухвалення рішень у процесі підприємницької діяльності;

- новаторська функція підприємця, тобто підприємець намагається запровадити на комерційній основі нові продукти, виробничі технології або форми організації бізнесу;

- ризиковий характер підприємницької діяльності, у тому числі й вкладеними засобами – своїми та своїх компаньйонів чи акціонерів [11].

У розвинених країнах підприємницькі структури діють в умовах соціально орієнтованої економіки, орієнтації на майбутнє, що зумовлює готовність підприємців до нових змін, формування у людей потягу до самостійності, активності, і головне – відповідальності в процесі виробництва, стимулювання ініціативної господарської діяльності, побудови сприятливого економічного режиму на приватній власності, свободі економічної ініціативи.

С.В.Медведчук цілком логічно наголосив, що нормативно-правове середовище діяльності підприємства забезпечує суб'єктам підприємництва економічну свободу, права, гарантії, які дають змогу займатися підприємництвом у межах закону. Законодавчими і нормативними актами встановлюються обов'язки суб'єктів підприємництва перед партнерами, споживачами, бюджетами різних рівнів. Практика свідчить, що жодній країні світу поки що не вдалося побудувати таку систему взаємовідносин, за якою дотримуються інтереси всіх суб'єктів ринкових відносин та забезпечується найвищий рівень ефективності господарювання [13].

У разі оцінки доцільності втручання держави у функціонування ринку необхідно виходити із цілей державного регулювання. Реальні цілі, які ставляться перед державним регулюванням, часто не збігаються із задекларованими цілями і відображають інтереси різних груп політичного впливу. Сучасна економічна політика визнає не тільки ефективність малого підприємництва, а й необхідність підтримки його розвитку з боку держави і суспільства в цілому, оскільки ефективне функціонування цього сектору економіки забезпечує стабільність економічної ситуації в країні, зайнятість і добробут громадян країни. Соціально орієнтована ринкова економіка передбачає поєднання ринкового регулювання і державного впливу на ринкові процеси, тобто сприяння підприємництву, захист прав власності, підтримку конкуренції. Держава має створювати умови для успішного розвитку підприємництва, унаслідок чого забезпечує темпи економічного зростання та розвиток соціальної сфери. Під методами державного регулювання економіки необхідно розуміти способи впливу держави через законодавчі й виконавчі органи, інфраструктури ринку з метою забезпечення умов їхньої діяльності відповідно до національної економічної політики.

Найбільш вдалим визначенням поняття “державне регулювання підприємництвом” є ті, що трактують державне регулювання як систему економічного, правового, соціального й організаційного забезпечення державою середовища для ефективного розвитку підприємництва.

Об'єктом державного регулювання є проблеми суб'єктів підприємництва. Між суб'єктом і об'єктом існує зв'язок, що дає можливість представити регулювання у вигляді цілісної системи, яка формує стратегічні й тактичні цілі. Суб'єктами державного регулювання підприємництва в Україні є: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Міністерство фінансів України; Антимонопольний комітет України та центральні органи виконавчої влади, через які держава справляє вплив на розвиток підприємництва. Стратегічні цілі виникають для забезпечення економічних та соціальних умов для стабільного розвитку підприємництва, формування й забезпечення виконання ринкових правил і правових норм господарювання,

створення ефективної підприємницької інфраструктури. А тактичні цілі розрізняються за об'єктами регулювання і не суперечать стратегічним цілям.

Науковці З.С.Варналій, І.С.Кузнєцова дослідили, що цілі державного регулювання підприємництва реалізуються через функції: підтримка пропорційності виробництва та споживання; підтримка та розвиток конкуренції, антимонопольні заходи; перерозподіл доходів і соціальний захист підприємців та споживачів [1, с. 150].

Функції тісно пов'язані з формами регулювання підприємництва: податково-бюджетна система – фіскальна; цінове регулювання; кредитно-грошове регулювання; зовнішньоекономічне регулювання – митні збори, ліцензії, квоти [1, с. 196].

Окремі науковці доводять, що державне регулювання підприємництва здійснюється за допомогою методів, тобто “способів впливу держави через законодавчі та виконавчі органи влади на сферу підприємництва, інфраструктуру ринку, некомерційний сектор економіки з метою створення або забезпечення умов їхньої діяльності відповідно до національної економічної політики” [14, с. 322]. В основу класифікації методів державного регулювання покладено п'ять критеріїв: за характером впливу, за змістом, за тривалістю дії, за рівнем впливу, за масштабами втручання. За характером впливу методи поділяють на прямі й непрямі. Прямі методи реалізуються на основі прийнятих Верховною Радою України законодавчих актів, на яких ґрунтуються дії виконавчої влади. Непрямі методи ґрунтуються на використанні різних економічних фінансових важелів – податків, кредитів, відсотків, пільг. За тривалістю дії методи розподіляються на одноразові; постійні, умовно-постійні, дискретні, які змінюються із зміною політики держави.

С.М.Чистов вважає, що формування законодавчого поля передбачає закріплення чітких правових гарантій, які забезпечують свободу і захист суб'єктів підприємництва, розроблення актів, спрямованих на правове забезпечення розвитку ринкових відносин, а також на вдосконалення діючих правових інструментів, важелів, що регулюють діяльність підприємств з метою усунення внутрішньоправових суперечностей і положень, які можуть гальмувати розвиток приватної ініціативи. Нормативне регулювання полягає в установленні державою граничних розмірів окремих показників [4, с. 193].

Регуляторна політика держави у сфері підприємницької діяльності – це механізм впливу держави на забезпечення комплексного і ефективного розвитку підприємництва. Політика охоплює всі сфери правового регулювання підприємницької діяльності, включаючи сукупність законодавчих та нормативних актів, що регулюють відносини в суспільстві з приводу здійснення підприємницької діяльності.

Регуляторна політика у сфері підприємницької діяльності ґрунтується на ефективно діючій нормативно-організаційній системі, що забезпечує оптимальне врегулювання питань, які впливають на підприємництво.

Закон України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” 2007 р. був спрямований на подолання цих проблем. Цей Закон вимагає впровадження системи оцінки ризиків у процесі планування інспекцій, а також використання для перевірок переліку питань з розподілом підприємств на групи ризику. Упровадження ризик-орієнтованого підходу до перевірок дав змогу контролюючим органам зосередити свої ресурси на підприємствах із найбільшим ризиком, підвищивши у такий спосіб ефективність роботи та звільнивши підприємства з невеликими ризиками від зайвого навантаження [7].

Технічне регулювання й обов'язковість стандартів для товарів і послуг суттєво перешкоджає діяльності значної частини українського підприємництва, яке має

дотримуватися певних вимог технічного регулювання. Промисловість є надзвичайно зарегульованою: випуск товарів чи надання послуг галузі регулюються обов'язковими стандартами або технічними умовами. Реєстрація технічних умов або придбання стандарту – єдиний спосіб, у який підприємство може запроваджувати інновації у свою продукцію. Цей процес потребує значних витрат часу та коштів. Законодавча вимога для вітчизняної продукції щодо неухильної відповідності стандартам ставить українських товаровиробників у невідгідні умови конкуренції порівняно з іншими країнами.

Значним бар'єром на шляху розвитку підприємництва були доволі складні й тривалі процедури відкриття бізнесу та його припинення. Започаткування нового пов'язано з неодноразовим відвідуванням органів державної реєстрації та поданням значної кількості документів, які вже є в розпорядженні державних органів. А закриття бізнесу як за власним бажанням засновників, так і за процедурою банкрутства тривало роками, адже ліквідаційні процедури не мали регламентованих термінів їх проведення, а їх вартість була надто високою. Унаслідок цього з'явилася велика кількість підприємств, які фактично припинили господарську діяльність, проте не розпочали офіційну процедуру припинення державної реєстрації.

Діюча система отримання суб'єктами господарювання адміністративних послуг – ліцензій, дозволів, висновків, свідоцтв, витягів з реєстру – є вкрай обтяжливою. Ключові проблеми, з яким стикаються підприємці в процесі отримання цих послуг, це – висока плата, тривалий час очікування результату, складність доступу до інформації щодо адміністративних послуг.

Світовий досвід засвідчує, що практично всі країни-лідери, які досягли найвищих показників ВВП на душу населення (а це понад 20 тис. дол.), мають:

- відкрити ринкову економіку, вільне ціноутворення, низькі митні бар'єри, висококонкурентне ринкове середовище;
- захист приватної власності;
- ефективне податкове адміністрування, податкову систему;
- ефективні державні організації з низьким рівнем корупції;
- демократичну політичну систему з високим рівнем політичної конкуренції, надійними механізмами контролю над державою та бюрократією;
- незалежну судову систему, якій довіряють громадяни, сильну систему органів правопорядку і виконання судових рішень.

Уже майже протягом трьох десятиріч Всесвітній Економічний Форум (ВЕФ) досліджує конкурентоспроможність країн. Щорічні глобальні звіти щодо конкурентоспроможності є тим стандартом, за допомогою якого бізнес-лідери та політики визначають перешкоди, які заважають підвищувати конкурентоспроможність, та обговорюють стратегії щодо їх подолання.

Україна в 2011 р. посіла в цьому рейтингу конкурентоспроможності 57-ме місце, нижче в рейтингу тільки дві держави – Хорватія і Венесуела (58-ме і 59-те місця, відповідно). Світовий банк і Міжнародна фінансова корпорація (IFC) 23 жовтня 2012 р. опублікували результати десятого дослідження умов ведення бізнесу Doing Business-2013. В Україні відбувся відчутний прогрес – підвищення на 15 пунктів у рейтингу з 152-го на 137-ме місце. Ураховані реформи трьох із десяти компонентів рейтингу: “відкриття підприємств”, “оподаткування”, “реєстрація власності”, за якими зафіксовано покращення позицій. Покращення позицій у рейтингу

гу не є підставою для заспокоєння, необхідно розв'язувати проблеми корупції, захисту прав власності, справедливості судових рішень.

Огляд загальносвітових тенденцій дає підстави для висновку, що кризові явища у світовій економіці змушують аналітиків та реформаторів вирішувати питання активізації підприємницької ініціативи. У прес-релізі Doing Business-2013 за останнє десятиріччя проаналізовано 2000 реформ у системі регулювання, які проводилися у 180 країнах світу. На першому місці за умовами ведення бізнесу перебуває Сінгапур. Поряд з Україною в рейтингу Лесото (136-те місце) і Філіппіни, які займають 138-му позицію, а позаду з пострадянських держав тільки Таджикистан (141-ше місце) і Узбекистан (154-те місце).

Особливості методології визначення індексу Doing Business не можна переоцінювати, утім, як і недооцінювати. Головною ознакою дослідження є те, що це не опитування підприємців та інвесторів про поточний стан бізнес-клімату, а аналіз, проведений місцевими експертами, на предмет бізнес-середовища для гіпотетичної стандартної фірми, яка зареєстрована в найбільшому місті країни та повністю легально функціонує. У доповідях “Ведення бізнесу” основну увагу приділено нормам, застосовуваним щодо малих і середніх підприємств в 11-ти сферах їх життєдіяльності: створення підприємств, одержання дозволів на будівництво, підключення до системи енергопостачання, реєстрація власності, одержання кредитів, захист прав інвесторів, оподаткування, здійснення зовнішньоторговельної діяльності, забезпечення виконання договорів, розв'язання проблем неплатоспроможності підприємств і наймання робочої сили. Сукупний рейтинг сприятливості умов для ведення бізнесу ґрунтується на десяти компонентах. Рейтинг світової конкурентоспроможності, який публікує Всесвітній економічний форум, і індекс конкурентоспроможності країн світу за версією Інституту управління процесами розвитку (Лозанна) набагато ширший за охопленням показників. Рейтинг Doing Business широко відомий і популярний. Інвестиційна активність, як зазначають експерти, залежить від настрою інвесторів, який формується зокрема після таких оглядів, що роблять Світовий банк і ІФС [18]. Дослідження й аналізований у ньому досвід реформ часто приймаються як база для програм економічних перетворень багатьох держав, особливо тих, які розвиваються.

Найбільшим досягненням є показник “створення підприємств”, де Україна перемістилася відразу на 66 позицій, з 116-ї на 50-ту (рейтинги за 2011 р. були перераховані у зв'язку з розширенням переліку країн із 183 до 185. Україна спростила процес створення підприємства, усунувши вимогу до мінімального розміру капіталу для реєстрації компанії, а також вимогу мати нотаріально засвідчені установчі документи для реєстрації.

Поліпшення в умовах відкриття бізнесу пов'язані з ухваленням законів, підготовлених за участі ІФС ще 2010 р. Виконані прості умови, але досить важливі, передусім для малих підприємців – скасування дозволу на виготовлення печатки, вимоги до мінімального розміру статутного капіталу, а також обов'язкового нотаріального засвідчення документів при реєстрації. Зміни, за винятком дозволу на виготовлення печатки, вступили в дію після 1 червня 2011 р., тому не були враховані в попередньому рейтингу й були відображені в рейтингу 2012 р.

Показник компонента рейтингу – реєстрація власності, перемістився з 168-го місця на 149-те, адже прискорено процес передачі у власність нерухомості шляхом запровадження ефективних обмежень по термінах обробки заявок передачі в земельний кадастр.

Найбільше уваги у дослідженні щодо України приділено змінам, які відбулися у податковій сфері, де вперше вдалося вибратися з числа світових аутсайдерів, перемістившись із 183-ї на 165-ту позицію (плюс 18 пунктів). Адже процедуру оподаткування було полегшено шляхом запровадження можливості електронного надання даних і оплати для середніх і великих підприємств. Відбулося значне скорочення кількості податкових платежів і зборів для середнього підприємства зі 135-ти до 28-ми. Витрати часу на їх обслуговування знизилися приблизно на третину з 657-ми годин до 491-ї години на рік.

Позиції України в рейтингу Doing Business [18]

Компоненти рейтингу	DB-2012	DB-2013	Зміна рейтингу
Відкриття бізнесу	50	116	66
Одержання дозволів на будівництво	183	182	-1
Підключення до системи електропостачання	166	170	4
Реєстрація власності	149	168	19
Одержання кредитів	23	23	Без змін
Захист прав інвесторів	117	114	-3
Оподаткування	165	183	18
Здійснення зовнішньоторговельної діяльності	145	144	-1
Забезпечення виконання договорів	42	44	2
Вирішення проблем неплатоспроможності	157	158	1
Загальний рейтинг	137	152	15

У податковій сфері Україна ввійшла в першу світову десятку, показник допомагає оцінити, як змінюється підприємницьке нормативно-правове середовище відповідно до світових лідерів за кожним напрямом дослідження, починаючи з 2005 р. За даними звіту, Україна підвищила показники з оподаткування відразу на 31 пункт з 16-ти до 47-ми. Об'єднані Арабські Емірати є світовим лідером за даними показниками. За критерієм оподаткування Україна покращила позиції на 18 пунктів, з 183-го до 165-го, адже запроваджено електронне декларування та ухвалено Податковий кодекс, який уніфікував податкове законодавство і скоротив кількість податків (ефект від цього Doing Business враховує з певною відстрочкою, адже кодекс набув чинності ще 2011 р.). Очевидно, що 165-те місце усе ще свідчить про надзвичайну обтяжливість вітчизняної податкової системи. Витрат часу на адміністрування податків буде удвічі зменшено до 2012 р., а в перспективі – повне охоплення електронною звітністю платників податку на прибуток, земельного податку, податку на доходи фізичних осіб і решти видів податків. Змінилася ставка податку на прибуток, на момент ухвалення Податкового кодексу ця ставка становила 25%, на 2012 р. – 21%, у 2013 р. її знизять до 19%. Що стосується змін, які вже були прийняті, але не враховані в рейтингу через те, що ще не почали діяти у 2012 р., то це насамперед новий Закон “Про банкрутство”, який набере чинності з 1 січня 2013 р.

Завдяки лібералізації податкової системи, через два роки Україна зможе претендувати на місце в першій сотні рейтингу Doing Business. Україна має значний потенціал для подальшого зростання в рейтингах. Однак цього можна домогтися тільки шляхом зниження рівня корупції та ефективної роботи органів державної влади щодо контролю діяльності приватного бізнесу. Для того щоб покращити

позиції у рейтингу необхідно використовувати досвід країн, які пройшли шлях реформ раніше нас, скоротити кількість процедур, зменшити вартість і час їх проходження. Україна посідає досить низькі позиції через високу зарегульованість бізнесу. Необхідно проводити зміни через дерегуляцію, як у частині дозвільної документації, так і в частині адміністрування. Інвестиційний клімат країни покращиться тільки після змін.

Представники одного з найбільших інституціональних інвесторів України Європейського банку реконструкції та розвитку вказали на те, що одним із пріоритетних завдань уряду України є “реформа судової системи, яка забезпечить справедливість процедур урегулювання господарських спорів, і деполітизація господарських судів”. Вони наголошують, що уряд має забезпечити ефективну реалізацію прийнятих останніми роками ефективних заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління і зменшення корупції [20].

Серед найважливіших проблем суспільного розвитку України особливе місце посідає розвиток ефективної державної влади для ефективного розвитку ринкової економіки, дотримання прав людини та верховенства права. Положення Конституції України потребують змін в організації та функціонуванні державної влади та місцевого самоврядування, їх правовому забезпеченні. Основна мета – модернізація державно-управлінських відносин, створення дієвої системи державного забезпечення та захисту конституційних прав і свобод людини, гідних умов її життя, наближення апарату управління до потреб громадян, пристосування його до вимог сьогодення [16].

Необхідно приділити увагу питанням доцільності та раціональності надання підтримки суб’єктам, а саме проблемі методики визначення економічної ефективності.

Ефективність державної політики розвитку та підтримки характеризує загальні результати господарювання суб’єктів підприємництва. Побудова показників ефективності базується на певних методологічних принципах. Основними принципами є: результати і витрати, що використовуються з метою формування відповідних показників ефективності підприємницької діяльності, що порівнюють, як співвідношення або різницю; результат підприємницької діяльності, вимірюваний кількісно, має враховувати усі показники ефективності державної політики щодо розвитку та підтримки підприємництва. Також необхідно розглядати його відносно надходження до бюджету. Сам принцип оцінки ефективності державної політики щодо розвитку підприємництва зводиться до виміру результату вкладених державних коштів в очікуваний результат.

Оскільки в бюджеті України кошти, які спрямовуються на розвиток підприємництва обмежені, то державні органи не повинні виконувати фінансово-кредитні функції щодо підтримки окремих суб’єктів малого та середнього підприємництва, а лише мають виконувати страхові функції, гарантувати та створювати сприятливі нормативно-правові, інформаційні умови для розвитку недержавних фінансово-кредитних установ з розвитку підприємництва. Тобто створена в Україні фінансово-кредитна, інформаційно-консультативна і законодавча підтримка малого та середнього підприємництва потребує негайного реформування. Рівень ефективності розвитку та підтримки в Україні ще не відповідає світовим стандартам державної політики щодо розвитку малого та середнього підприємництва. Будь-яка політика використовує певні ресурси, отже, затрати – це ресурси для здійснення політики. Реалізація політики, тобто заходів дає результат – продукт (випуск продукції). Продукт політики впливає на зовнішнє середовище: економічні, соціальні, політичні

чинники, а середовище справляє зустрічний вплив на продукт політики. Впливи можуть бути безпосередніми і непрямими, очікуваними і неочікуваними. Впливи формують кінцевий результат (або наслідки політики). Результативність політики (програми) – це міра досягнення проголошених цілей політики. Показує, наскільки результат наблизився до задекларованих цілей [9].

На сьогодні діє Програма економічних реформ на 2010-2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”, є конкретні успіхи з реформування дозвільної системи, сфери державного нагляду і контролю, спрощено процедури започаткування та припинення бізнесу, закладено основу для реформування сфери технічного регулювання. Проте зволікання виконавчої влади із імплементацією прийнятих реформаторських законів, намагання окремих чиновників зберегти контроль за підприємницькою діяльністю перешкоджає підприємцям скористатися змінами. Аналіз реалізації заходів з дерегуляції доцільно зосередити на подальшому спрощенні процедур започаткування та припинення бізнесу, реформуванні системи реєстрації прав власності, удосконаленні системи державного нагляду і контролю. Також необхідно забезпечити реформування сфери технічного регулювання, розвиток національної системи стандартизації шляхом їх гармонізації із системою стандартизації ЄС, прийняття міжнародних та європейських стандартів як національних стандартів, необхідно привести у відповідність із законодавством Європейського Союзу [16].

Висновки. Оскільки державне управління має справу зі складним об’єктом управління – підприємництвом (як малим, середнім, так і великим) – то управління має ґрунтуватися на глибинному розумінні процесів, які в середовищі цього об’єкта відбуваються.

Система державного контролю України включає контролюючі органи, кількість яких значно більша, ніж в аналогічних країнах. Ця неефективна система є обтяжливою як для самої держави, так і для суб’єктів підприємництва. Велика кількість інспекцій призводить як до значних бюджетних витрат на їх утримання, так і до негативного сприйняття суб’єктами господарювання, що, у свою чергу, погіршує умови ведення бізнесу, ускладнює державне регулювання. Складність дотримання вимог робить систему державного контролю особливо обтяжливою як для бізнесу, так і для держави в цілому.

Перспективи подальших розвідок, на нашу думку, мають стосуватися насамперед дослідження сутності адміністративної реформи, покликаної створити належні умови для ефективного розвитку підприємництва в Україні.

Список використаних джерел

1. Варналій З. С. Державна регуляторна політика в сфері малого підприємництва / З. С. Варналій, І. С. Кузнєцова. – К. : Ін-т екон. прогнозування, 2002. – 243 с.
2. Варналій З. С. Основи підприємництва : навч. посіб. / З. С. Варналій. – 3-тє вид., випр. і допов. – К. : Знання-Прес, 2006. – 350 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
3. Державна політика розвитку підприємництва в Україні : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / З. С. Варналій, К. О. Ващенко, В. М. Кампо, О. В. Лібанова ; за заг. ред. К. О. Ващенка. – К. : ДП “Видав. дім “Персонал”, 2010. – 306 с.
4. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. – К. : КНЕУ, 2000. – 316 с.
5. Єлагін В. П. Сучасна парадигма розбудови соціальної держави в Україні : монографія / В. П. Єлагін. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2011. – 244 с.
6. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : монографія / Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 2009. – 336 с.

7. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 5 квіт. 2007 р. № 877-V // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 44.
8. Про підприємництво : Закон України від 7 лют. 1991 р. № 698-XII зі змінами і допов., внесеними законами України по 16 січ. 1996 р. // Закони України. – Т. 1. – К. : Вид-во Ін-ту законодавства, 1996. – С. 191–201.
9. *Кілієвич О.* Мікроекономіка для аналізу державної політики : підручник / О. Кілієвич, О. Мертенс. – К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2005. – 655 с.
10. *Колот В. М.* Підприємництво : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. М. Колот, О. В. Щербина. – Вид. 2-ге, без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 160 с.
11. *Макконнелл К. Р.* Экономикс: принципы, проблемы и политика : пер. с англ. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – 11 изд. – К. : Хагар-Демос, 1993. – 785 с.
12. *Мале підприємництво України: процес розвитку* / О. Бей, С. Береславський, В. Биковець та ін. – К. : [б. в.], 2001. – 253 с.
13. *Медведчук С. В.* Фінансово-господарські відносини держава – підприємництво (етапи становлення і перспективи розвитку) / С. В. Медведчук. – Львів : IPД НАН України, 2000. – 368 с.
14. *Державне регулювання економіки* / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога ; за ред. І. Р. Михасюка. – Львів : Українські технології, 1999. – 640 с.
15. *Підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку* / М. І. Долішній, М. А. Козоріз та ін. – Ужгород : Карпати, 1997. – 363 с.
16. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/programa_reform_final_1.pdf.
17. *Регіональні програми розвитку підприємництва: шлях до ефективності* / Д. В. Ляпін, В. Є. Воротін. – К. : Ін-т конкурентного суспільства ; Укр. незалеж. центр політ. дослідж., 2005. – 100 с.
18. *Рейтинг Doing Business.* – Режим доступу: www.doingbusiness.org
19. *Розпутенко І. В.* До питання про ідеологію державного управління в Україні / І. В. Розпутенко // Наукові розвідки з державного та муніципального управління : зб. наук. пр. – 2011. – № 2. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nrzd/2011_2/18.pdf.
20. *Сколотяний Ю.* Дзеркало тижня. Україна / Ю. Сколотяний. – 2012. – № 38. – 26 жовт. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/doing_business-2013__schob_prominchik_ne_zgasnuv-111067.html.